

ÖTLETPOSTA

2. csomag
2006. április

I. AZ UTOLSÓ SZÓ JOGÁN

Mindenkinek ajánljuk

Kooperatív tanulási technika, amely az olvasottakhoz való személyes kapcsolódást, valamint a csoportos megbeszélést támogatja. A diákok olvasás közben kiemelnek egy vagy több idézetet, amelyet különösen fontosnak, megjegyzésre érdemesnek találnak, és írásos reflexiót fűznek hozzá: értelmezik, átfogalmazzák, kiegészítik, megkérdőjelezik, vitatják vagy értékelik. Ezt követően a tanár megkéri az egyik tanulót, hogy jelölje meg, hogy a szöveg mely részéhez fűzött írásos reflexiót, és olvassa is fel azt. A továbbiakban észrevételeket, reagálásokat kér a többi gyerektől, esetleg maga is hozzászól a kiemelt idézethez. A végső reflektálás, lezárás, tehát az utolsó szó joga az idézettel kapcsolatban az idézetet választó diáké. A szöveg megbeszélése egy újabb diák meghallgatásával folytatódik.

(Tóth Beatrix feladatleírása. In: Módszerver 2006. május. Nemzeti Tankönyvkiadó, www.ntk.hu)

A) változat
Szöveg értelmezése
A 3–12. évfolyam számára

1. Olvasd el figyelmesen a szöveget!

A 3–6. évfolyam számára ajánlott szöveg:

Milyen nagy öröm ajándékot kapni! És nagy öröm ajándékot adni is. Erősíti a barátságot. De ajándékozni is tapintatosan kell. Nem is hinné az ember, hogy rossz, tapintatlan ajándékozással sérteni is lehet.

– Az ajándékkal sérteni?

– Igen. Mondok egy példát. Egy nagy durvaságot. Mondjuk, valakinek erősen szeplős lenne az arca, és neve napjára szeplő elleni kenőcsöt ajándékoznánk. Miért sértő ez? Mert a szeplőjére céloznánk az ajándékkal.

– És ha tréfából csinálnám?

– A tréfa sok-sok öröm, vidámság forrása. De csak az a tréfa, amelyik ötletes, szellemes, nem túlzó, s nem okoz fájdalmat.

Csukás István: Itt a kezem, nem disznóláb! – részlet

(Antalné Szabó Ágnes feladatötletei az RWCT-program alapján; RWCT = Reading and Writing for Critical Thinking = 'A kritikai gondolkodás fejlesztése olvasással és írással')

A 7–12. évfolyam számára ajánlott szöveg:

A VEGYES ÜZENET HITELVESZTÉST OKOZHAT

Állásinterjú: testbeszédtaktikák kezdőknek

Tudományos kutatások szerint az állásinterjúkon a nem nyelvi kommunikáció jelentősége fölékerekedik a szavakba öntött mondanivalónak. A kommunikációs erőfeszítésekből a testbeszéd súlya 55 százalék, a szóbeli tartalomé mindössze 7 százalék, a sóhajoké és csendeké pedig 38 százalék. Azaz beszélhetünk, amit csak akarunk, ha fellépésünk nem meggyőző. A nem nyelvi kommunikáció akkor megfelelő, ha azt sugallja, amit megfogalmazunk. Ha vegyes üzeneteket küldünk, akkor az ellentétes szóbeli és testi kommunikáció kétségbe vonhatja hitelünket. Márpedig a legtöbb fontos állásinterjúnál kifejezetten figyelnek a testbeszédre. A testbeszéd ugyanis a kérdezőknek megmutathatja, hogy mennyire őszinték beszélgetőpartnereik. Ennek ellenére sok pályázó önkéntelenül mégis a szóbeli mondanivalóra helyezi a hangsúlyt. Emiatt pedig hátrányba kerülnek azokkal szemben, akik képesek a nem nyelvi kommunikációt is felhasználni mondanivalójuk alátámasztására.

(A Heti Világgazdaság nyomán)

1. Húzd alá a szövegben azt a mondatot, amelynek a tartalmával kapcsolatban szívesen elmondanád a véleményed!
2. Olvasd fel azt a szövegrészletet, amelyet aláhúztál! Kérd fel sorban azokat a társaidat, akik ugyanezt a szövegrészletet választották, hogy mondják el a véleményüket!
3. Foglald össze a hozzászólásokat, és az utolsó szó jogán mondd el a saját véleményed!
4. Kérd fel egy másik társadat a hozzászólások folytatására!

A feladat folytatása (a 7–12. évfolyamon):

5. Az elhangzott hozzászólások csoportosítása céljuk alapján (egyetértés, cáfolás, kiegészítés, más oldalról megközelítés, összegzés vagy felhívás a témával kapcsolatban)
6. Vázlatkészítés a gondolkodástérkép módszerével a hozzászólás lehetséges céljairól.

B) változat

Ismert közmondások, szólások értelmezése

1. Válasszatok ki egy-egy olyan közmondást vagy szólást, amelynek el tudjátok mondani a jelentését!

Többe kerül a leves, mint a hús.

Tejben-vajban füröszt.

Ágyúval verebekre.

Csöbörből vödörbe.

Sok víz lefolyik addig a Dunán.

Savanyú a szőlő.

Nagy fába vágja a fejszét.

Sok lúd disznót győz.

Más kárán tanul az okos.

Maga alatt vágja a fát.

1. Olvassátok fel azt a szólást vagy közmondást, melyet megjelöltetek! Kérjétek fel sorban azokat a társaitokat, akik ugyanezt választották, hogy mondják el a gondolataikat a közmondás vagy a szólás tartalmáról!
2. Az első tanuló foglalja össze a hozzászólásokat, és az utolsó szó jogán mondja el a saját értelmezését!

3. Kérjétek fel egy másik tanulót egy újabb közmondás vagy szólás magyarázatára!

Kevésbé ismert szólások, közmondások értelmezése

a) Válasszatok ki egy-egy közmondást vagy szólást! Fogalmazzátok meg, mit jelent a közmondás vagy a szólás!

Többe kerül a leves, mint a hús.

Tejben-vajban füröszt.

Ágyúval verebekre.

Csöbörből vödörbe.

Sok víz lefolyik addig a Dunán.

Savanyú a szőlő.

Nagy fába vágja a fejszét.

Sok lúd disznót győz.

Más kárán tanul az okos.

Maga alatt vágja a fát.

b) Olvassátok fel azt a szólást vagy közmondást, melyet értelmeztetek! Kérjétek fel sorban azokat a társaitokat, akik ugyanezt választották, hogy mondják el a gondolataikat a közmondás vagy a szólás tartalmáról!

c) Az első tanuló foglalja össze a hozzászólásokat, és az utolsó szó jogán mondja el a saját értelmezését!

d) Kérjétek fel egy másik tanulót egy újabb közmondás vagy szólás magyarázatára!

C) változat Tételek bizonyítása

1. Olvasd el az állításokat figyelmesen!

- Szeretettel mindent meg lehet oldani.
- Bármit el lehet adni, ha jól csomagoljuk.
- A technika fejlődése veszélyezteti az életet.
- A felnőttek nem értik a gyerekeket.
- A magolásnak nincs értelme.
- Az igazi állatbarát nem tart a lakásban kutyát.
- A műanyag veszélyes az emberiségre.

2. Jelöld meg azt a tételt, amellyel kapcsolatban szívesen mondanál egy olyan példát a mindennapi életből, amely bizonyítja vagy cáfolja a tételmondat tartalmát!

3. Olvasd fel azt a tételt, amelyet kiválasztottál! Kérd fel sorban azokat a társaidat, akik ugyanezt a tételt választották, hogy mondják el a saját példájukat!

4. Foglald össze és értékeld az utolsó szó jogán a hallott értelmezéseket! Mondd el a saját példád is!

5. Kérd fel egy másik társadat az értelmezés folytatására!

(Antalné Szabó Ágnes feladatötletei az RWCT-program alapján; RWCT = Reading and Writing for Critical Thinking = 'A kritikai gondolkodás fejlesztése olvasással és írással')

D) változat

Idézetek értelmezése

1. Olvasd el az idézeteket figyelmesen!
 - a) „Hatalmasabb a példa a szónál. Tökéletesebben tanulunk cselekedet, mint beszéd által.” (Nagy Szent Leó pápa)
 - b) „A beszéd az az értelemnek, ami a só az ételnek; miként a túlságos sóbőség árt az ételnek, úgy a túlságos szóbőség az értelmes embernek.” (Héber törvénykódex)
 - c) „A néma jámborság gyakorta célt ér, / Hol a beszéd hiába.” (Shakespeare)
 - d) „A beszéd a gondolatok eltitkolására való.” (Francia diplomata)
 - e) „A tudás köre a beszéd, míg a bölcsesség privilégiuma a hallgatás.” (Oliver Wendel Holmes)
 - f) „A beszéd annyi, mint aprópénzre váltott hallgatás.” (George Meredith)
 - g) „...a beszéd elszáll az emberek között, de a csönd, ha lett volna a cselekvésre egy pillanatnyi alkalom, sohasem felejtődik el, és az igazi élet, és az egyedüli, amely valami nyomot hagy, csak csöndből való...” (Maurice Maeterlinck)
 - h) „A beszéd maga a civilizáció... A szó, még az ellentmondó is, összekapcsolja az embereket... A szótlanság elszigetel.” (Thomas Mann)
 - i) „...a beszéd szoktatta rá az embert a „rendszeres” gondolkozásra. A beszéd a gondolkozás munkavezetője; ő bökdösi a kullit, hogy ne ácsorogjon, és ő vigyáz, hogy követ pontosan illesszen kőre.” (Németh László)
 - j) „Többféle exhibicionizmus van. A beszéd például. Sőt a hallgatás is.” (Aragon Louis)
 - k) „a nem-létező beszéd / ad létezést a csöndnek” (Octavio Paz)
2. Jelöld meg azt az idézetet, amelyet szívesen értelmeznél, amellyel kapcsolatban van véleményed! Fogalmazd meg gondolatban az értelmezésedet!
3. Olvasd fel azt az idézetet, amelyet kiválasztottál! Kérd fel sorban azokat a társaid, akik ugyanezt az idézetet választották, hogy mondják el a saját értelmezésüket, véleményüket!
4. Foglald össze és értékeld az utolsó szó jogán a hallott értelmezéseket! Mondd el a saját értelmezésed is!
5. Kérd fel egy másik társadat az értelmezés folytatására!

E) változat

Kiselőadás közös értékelése

1. Gyűjtsük össze közösen a kiselőadás megfigyelési szempontjait egy fürtábrában a táblán!
2. Válasszatok egy-egy megfigyelési szempontot a tábláról!
3. Hallgassátok meg társatok kiselőadását! Készítsetek jegyzeteket a megfigyeléseitekről!
4. Nevezd meg azt a szempontot, amelyet választottál!
5. Kérdezd meg társaidat, hogy kik választották még ezt a szempontot! Kérd fel őket arra, hogy mondják el véleményüket a kiselőadásról!
6. Foglald össze a hozzászólásokat, és az utolsó szó jogán mondd el a saját véleményedet!
7. Kérd fel egy másik társadat az elemzés folytatására!

F) változat

További feladatlehetőségek

- kommunikációs helyzetgyakorlatok közös elemzése választott szempontok alapján
- hangos olvasás közös értékelése választott szempontok alapján
- fogalmazás közös értékelése választott szempontok alapján
- társalgás választott kép/cím/problémahelyzet alapján

(Antalné Szabó Ágnes feladatötletei az RWCT-program alapján; RWCT = Reading and Writing for Critical Thinking = 'A kritikai gondolkodás fejlesztése olvasással és írással')

II. A tulajdonnevek helyesírása

A 6. évfolyam számára

Az üres táblázatot fölrajzoljuk a táblára. Az osztályt csoportokra osztjuk. Az első csoport választ magának egy kérdést a hozzá tartozó pontszámmal. A tanár megmondja a kérdéses szót. A csoport megbeszélheti, hogyan írják le, majd egyikük fölírja a táblára. Ha jól írják, megkapják a pontot, ha hibásan, a többi csoport szólhat, kijavíthatja, így ők kapják a pontot. Ezután a második csoport választ kérdést.

Pont	Személynevek	Földrajzi nevek	A földrajzi nevek <i>-i</i> képzős alakjai	Intézménynevek	Címek
10	Jókai Mór	Európa	krakkói	Jókai Mór Általános Iskola	Szózat
20	Csokonai Vitéz Mihály	Erdély	magyarországi	Magyar Tudományos Akadémia	A kőszívű ember fiai
30	Bánk bán	Dunazug- hegység	Váci utcai	Szerb Antal gimnáziumi	Magyar értelmező kéziszótár
40	Kossuth Lajos	Járműtelep utca	szabadság- hegyi	Keleti pályaudvar	Magyar Nemzet
50	Vörösmarty Mihály	Nyugat- Dunántúl	dél-kínai	Eötvös Loránd Tudományegyetem	A Pál utcai fiúk
60	Széchenyi István	New York állam	Mátyás király téri	Országos Széchényi Könyvtár	Tanulmányok Arany János költészetéről

(Csizma Katalin, magyar szakos hallgató ötlete)